

1. Анилионис Г.П. Глобальный мир: единый и разделенный. Эволюция теорий глобализации / Г. П. Анилионис, Н. Зотова. – М.: Междунар. отношения, 2005. – 490 с.
2. Чеботарев Н.Ф. Мировая экономика / Н.Ф. Чеботарев. – Санкт-Петербург: Эльга, 2006. – 332 с.
3. Кругман П. Р. Международная экономика: теория и политика / Кругман П. Р., Обстфельд М. пер. с англ. 5-го межд.изд. — СПб.: Питер, 2004. — 832 с.
4. Krugman P. Increasing Returns and Economic Geography [Текст] // Journal of Political Economy. 1991. Vol. 99, No 3. P. 483 499.

Равлик Наталія

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ІННОВАЦІЙНИЙ ХАРАКТЕР РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Глобалізаційні процеси в світовій економіці обумовлюють посилення конкуренції в економічній системі, що в свою чергу викликає зміну базових факторів економічного зростання, віддаючи ключові позиції інноваційній діяльності, основою якої є інформація і знання. Інноваційний характер розвитку сучасних економічних систем обумовлений не стільки актуальністю концепції інноваційного розвитку як нової наукової теорії, скільки перетворенням його на нову парадигму, що викликає зміну уявлень, моделей, категорій, принципів, важелів і механізмів розвитку економічних систем. Структурування глобальної економічної системи відбувається сьогодні скоріше не за національною ознакою, а виходячи з рівня інноваційного розвитку країн. Одним із ключових показників, що свідчить про рівень інноваційного розвитку країни є питома вага витрат на дослідження та розробки у відсотках від ВВП країни.

За статистичними даними компанії Battelle світові валові витрати на дослідження і розробки мають тенденцію до постійного зростання, що обумовлено розширенням фінансування науково-дослідної діяльності. Як показують дослідження, світові валові витрати на наукові дослідження та розробки впродовж 2012–2013 рр. зросли на 2,7% (з 1517 млрд. дол. за паритетом купівельної спроможності, до 1558 млрд. дол.). Порівняно з докризовим 2007 р., вони зросли у 2013 р. на 38,6% (світові валові видатки у 2007 р. становили 1123,9 млрд. дол.). Світовими лідерами за обсягами видатків упродовж означеного періоду були США, Китай та Японія[1].

Позитивні тенденції до збільшення фінансування інноваційної діяльності обумовлені визначенням інновації як основного джерела підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах глобальної економіки. Діяльність підприємств виходить за межі національних кордонів, поширюються різні форми міжнародного науково-технічного співробітництва і інтеграції між країнами. Так, за даними ОЕСР більше 25% канадських патентів мають іноземних співвинахідників. Витрати на інноваційну діяльність, що спрямовуються у закордонні філії транснаціональних корпорацій складають більше половини всіх витрат на дослідження і розробки в Ірландії, Бельгії, Чехії [2].

Мережеві технології дозволяють організувати ефективну співпрацю інноваторів, що розташовані в різних частинах земної кулі. Головним в даному аспекті є формування глобального ланцюга створення вартості. Як нова форма управління мережеві структури не мають обмежень, не мають меж, для них властиві гнучкі правила, процедури і механізми. В структурах такого типу головним активом є знання, які в умовах глобальних мереж можуть вільно передаватись, поширюватись та використовуватись для створення додаткової вартості. Так, з кожним роком збільшуються надходження від міжнародних ліцензій та технологій. Інновації поширюються і виходять за межі: окремих установ; окремих секторів економіки; національних кордонів.

Якщо ще десятиліття тому в світовій економіці була окрема група високотехнологічних економічно розвинених країн (в основному країни Європи та Північної Америки), то сьогодні до цього кола додаються країни Східно-Азійського регіону, які активно нарощують свій інноваційний потенціал (Китай, Індія, Сінгапур). Інновації вже не розглядаються як прерогатива суто промислових і високотехнологічних підприємств, вони поширюються в ті сектори економіки країн, які зазвичай вважаються далекими від інновацій і не відрізняються активною інноваційною діяльністю, такі як сфера комунальних послуг. І, нарешті, інновації не асоціюються лише із науково-дослідними установами та дослідницькими лабораторіями, інновації генеруються і користуються попитом в урядових установах, комерційних і некомерційних організаціях [2].

Окрім загальних витрат на дослідження та розробки, показником рівня інноваційного розвитку національної економіки в умовах глобалізованого суспільства є рівень високотехнологічного експорту країни. Даний показник розраховується як частка експорту всієї високотехнологічної продукції в загальному обсязі експорту. До наукомісткої продукції відноситься продукція аерокосмічної галузі, комп'ютери, оргтехніка, електроніка, телекомунікації, фармацевтика, продукція машинобудівної промисловості, хімічної промисловості, оборонного комплексу. Серед усіх країн світу, п'ятірка лідерів за показником високотехнологічного експорту виглядає наступним чином: Китай – 505,645 млн. дол.,

Німеччина – 183,354 млн. дол., США – 148,772 млн. дол., Сінгапур – 128,239 млн. дол., Японія – 122 047 млн. дол. (за даними Світового Банку за 2012 рік). Вагомість даного показника зростає, коли аналізуються не абсолютні значення, а порівнюються із розміром ВВП країни [3].

Нажаль, Україна значно відстає за рівнем високотехнологічного експорту від країн-лідерів (2,622 млн. дол. США). Приблизно однаковий з нами рівень ВВП, мають Румунія (2,860 млн. дол. США) та Угорщина (2,028 млн. дол. США). А Сінгапур, разом із Тайванем, Південною Кореєю та Гонконгом, перетворився із відсталого азійської країни на високотехнологічну експортоорієнтовану країну. Якщо до експортних галузей України відносяться: металургія (в основному руди чорних металів та виробу з них), хімічна промисловість (переважна частка – продукти неорганічної хімії, мінеральні добрива) та сільськогосподарська продукція з низьким ступенем переробки (в основному зернові культури), то основу експорту Сінгапуру складають електронне обладнання, телекомунікаційна апаратура, транспортні засоби, нафтопродукти, текстиль, продукти хімічної промисловості, Тайваню – електроніка, фототехніка, взуття, текстиль, спортивні яхти; Республіки Кореї – електроніка, напівпровідники, LCD-панелі, мобільні телефони, комп'ютерна техніка, нафтохімія та ін., Гонконгу – дорогоцінні каміння та метали, електроніка, текстиль, взуття, годинники, пластмаси, транспортні засоби.

Отже, структура експорту показує, що високотехнологічна продукція у постіндустріальних країнах займає більше половини експорту, в той час як в Україні – менше п'ятої його частини. Відповідно, прибуток від експорту такої продукції з високою доданою вартістю, буде значно вищим ніж від експорту сировини. Враховуючи той факт, що експорт займає близько 60 % у ВВП України, стає очевидною необхідність підвищення експорту не за рахунок його кількісної зміни, а за рахунок переорієнтації на експортування готових виробів. Якщо порівнювати вартість експорту у країнах, що аналізується не в абсолютних величинах, а у відносних, то можна прослідкувати масштаби відставання України від розвинутих держав. Слід звернути увагу на досвід країн азійського регіону, яким вдалося досягти високого рівня розвитку економіки, за досить короткі строки, не маючи в розпорядженні майже ніяких природних ресурсів. Окрім жорсткої економічної політики, для цих країн властива і активна стимулююча інноваційна політика.

Список використаних джерел:

1. Global R&D funding forecast, 2014 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.battelle.org>.
2. OECD *MainScienceandTechnologyIndicators* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.oecd.org>.